

Білоцвіт весняний © Igor Malika

Тідсніжник білосніжний

Збережи первоцвіти!

Рябчик шаховий

шафран Гейфелів

**доцент кафедри біології УНУС
Тетяна МАМЧУР**

Первоцвіти занесені до Червоної книги України

Усі види
сон-трави

Тюльпан
дібровний

Первоцвіт
дрібний

Шафран
сітчастий

Підсніжник
звичайний

Горицвіт
весняний

Проліска
сибірська

Перші весняні квіти – це ніжні посланці природи, які тішать наше серце своєю красою, нагадують нам про зміну пори року і ознаменують прихід нового життя. Вони символізують надію, красу і відродження. Це час, коли природа пробуджується до життя, а ми, спостерігаючи за цим дивом, відчуваємо радість для очей і душі.

Ефемероїди (англ. ephemeroids) — багаторічні трав'янисті рослини з коротким весняним циклом розвитку і літнім періодом спокою. Надземні генеративні частини цих рослин живуть лише протягом кількох тижнів, а решту року рослини перебувають у вегетативному стані у вигляді бульб, цибулин чи кореневищ із вегетативними листками. Приклади ефемероїдів України:

Anemone nemorosa — анемона дібровна

Anemone ranunculoides — анемона жовтецева

Bellevalia sarmatica — белевалія сарматська

Bulbocodium versicolor — брандушка різнобарвна

Corydalis bulbosa — ряст бульбистий

Crocus reticulatus — шафран сітчастий

Hyacinthella leucophaea — гіяцинтик блідий

Muscari neglectum — гадюча цибулька китицецвіта

Scilla bifolia — проліска дволиста

Проліски пониклі, проліска сибірська (*Scilla siberica*)

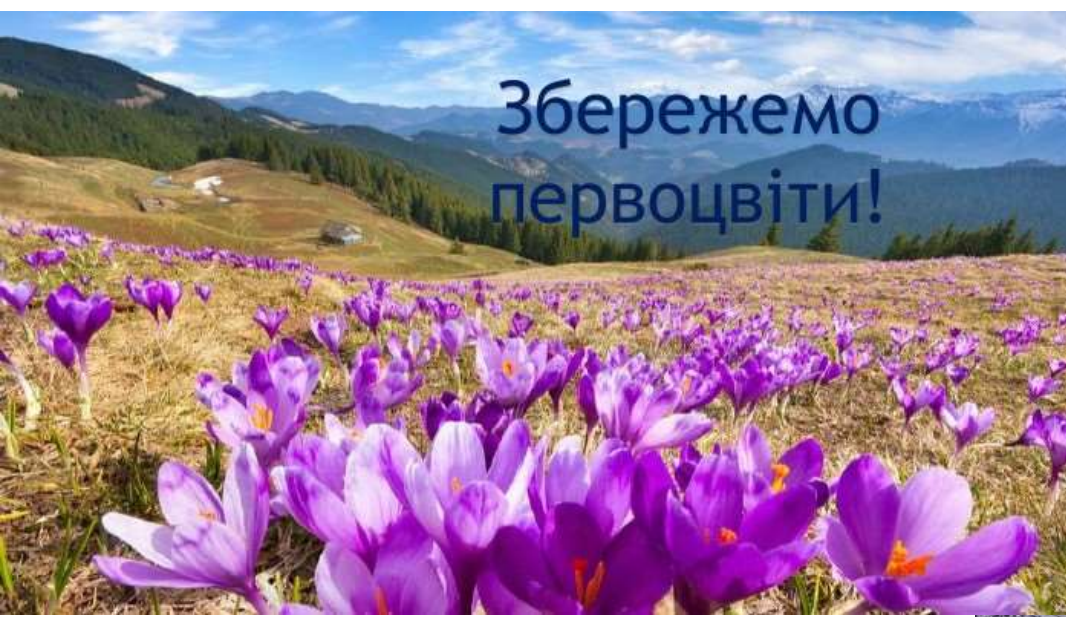
м. Лубни, Полтавська обл.

В Україні вид перебуває під охороною — включено до офіційних переліків регіонально рідкісних видів Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Полтавської, Чернігівської областей.

<https://www.facebook.com/photo?fbid=628804843336692&set=pcb.1077089804175768>

Збережемо
первоцвіти!

Вид названий на честь угорського ботаніка ХІХ сторіччя Йогана Гейфеля (Гейфеля) (Neuffel, János (Johann) A.) (1800-1857).

Ареал виду охоплює Балкани, Східні і Південні Карпати. В Україні саме в горах розташовані найчисленніші популяції, щільність яких часом сягає 20-100 особин на 1 м². Крім того, зарості шафран Гейфеля можна знайти на Прикарпатті, на заході Поділля, у Прут-Дністровському межиріччі (Тернопільська, Хмельницька й, частково, Вінницька області).

Шафран Гейфеля має найбільші квіти серед представників роду, що квітнуть навесні, тому вирізняється високою декоративністю. Цей вид часто вирощують як професійні квітникарі, так і аматори. В культурі він доволі стійкий та невибагливий, любить напівзатінок, помірно зволожені ґрунти, добре розмножується самосівом. Насичено-фіолетові квіти цієї рослини особливо привабливі на тлі світліших шафранів або підсніжників.

Саме привабливість рослини зумовлює її нищівний збір на букети, викопування бульбоцибулин, що призводить до зникнення виду. Шафран Гейфеля охороняють у **національних природних парках «Сколівські Бескиди»** (Львівська область, Стрийський, Самбірський, Дрогобицький район), **Карпатському** (Івано-Франківська обл.), **Вижницькому** (Вижницький р-н Чернівецька обл.), **«Синевир»** (Хустському р-н Закарпатська обл.), **«Подільські Товтри»** (в межах Кам'янець-Подільського та Хмельницького р-нів, Хмельницької обл.), **заповідниках «Медобори»** (Тернопільська обл.) і **Карпатському біосферному** (у межах Рахівського, Тячівського, Хустського та Березівського р-нів Закарпатської обл.).

с. Колочава, Міжгірський р-н.
Закарпаття, музей «Старе село»

У заповіднику цвіте шафран Гейфеля
(*Crocus heuffelianus*)
Фото Івана Добриводи

<https://www.facebook.com/photo?fbid=959975396246046&set=pcb.959975862912666>

**Шафран карпатський,
ш. Гейфеля, або
ш. Гейфелів
(*Crocus heuffelianus*)**

Березинка — дендрологічний
парк місцевого значення в
Україні. Розташований у межах
Мукачівського району
Закарпатської області

Фото О. Шиндер, 07.03.2025

Збережи первоцвіти!

Охороняється
законом та
громадянами
України

ЯК ЗАХИСТИТИ «червонокнижні первоцвіти»

Що таке «первоцвіти»? Це перші весняні квіти, або «ранньоквітучі рослини». Частина з рослин включена до останнього видання Червоної книги України (2009)

Найчастіше продають такі рослини з Червоної книги

Підсніжник білосніжний

Білоцвіт весняний

Сон лучний

Шафран Гейфелів

Як захистити

БУДЬТЕ АКТИВНИМИ

- не купуйте червонокнижні рослини

ДОЛУЧАЙТЕСЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЕКОСВІТНИХ ЗАХОДІВ

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ

- поліція
- екологічна інспекція

Вимагайте, щоб відповідні органи склали протокол про порушення. Більше протоколів — більше шансів штрафу.

Чому варто захищати

При неправильному збиранні браконьєрами рослини не поновлюються

Внаслідок цього зникають цілі популяції

Фото: Masha Zykova, Mila Arseniuk

Звертатись у Державну екологічну інспекцію області чи у Головне управління Національної поліції області (102) для збереження природного біорізноманіття.

Ранньоцвітучі рослини – провісники весни, та, на жаль, рослини, які занесені до Червоної книги України (підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis*), білоцвіт весняний (*Leucojum vernum*), шафран Гейфеля (*Crocus heuffelianus*), рябчик шаховий (*Fritillaria meleagris*), цибуля ведмежа (черемша) (*Allium ursinum*) тощо) використовують як засіб заробітку, хоча зривати та продавати їх заборонено.

Що загрожує правопорушникам:

– статтею 88-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення за незаконне придбання, збут та розповсюдження об'єктів рослинного світу передбачено накладення штрафу від 510 до 1700 гривень;

– за ті самі дії, вчинені щодо об'єктів рослинного світу, які перебували в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України, або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі від 1700 до 3655 гривень з конфіскацією об'єктів рослинного світу (ч. 2 ст. 88-1 КУпАП).

<https://boryslavrada.gov.ua/post/2024/13295>

Для кого в лісі первоцвіти?

Зараз в кожному щонайменшому дубово-грабовому лісочку, немає куди ногою ступити – усюди квіти. Здається, що вони ніби створені самою природою для того, щоб запросити людину до лісу, пробудити своїми барвами та ароматами після довгої сірої зими, подарувати розкішні букети рясту, пролісків чи медунки. Щоб ніхто не пішов з лісу з порожніми руками. Адже хочеться принести до дому весняний настрій і поділитися ним з близькими. Від одного букетика ліс не збідніє, а людям радість. Чи не так?

Насправді мало хто звертає увагу на те, що за кожен ранню квіточку в природі відбувається жорстка конкурентна боротьба. Кожна краплина нектару у мікросвіті безхребетних тварин - на вагу золота.

Лісові первоцвіти почали відігравати важливу роль не тільки для лісових, але і для степових екосистем, які сильніше постраждали від діяльності людини. Внаслідок палів, надмірного випасу худоби, штучного заліснення, степові схили втратили свої ранньоквітучі види рослин і тепер не можуть прогодувати перших весняних комах.

Насамперед нектар та пилок живить ранніх комах-запилювачів, зокрема метеликів, диких бджіл, ос, мушок і т.д. У трав'янистих біотопах зосереджена максимальна концентрація та видове різноманіття цих комах на одиницю площі. Всі вони, як тільки пригріє березневе сонечко, вилазять зі своїх нірок, з під сухої трав'яної ковдри та прямують до лісу. А там швидкоплинний бенкет вже розпочали постійні лісові мешканці. Кожному потрібно годувати не тільки себе, але й робити запаси для заснування своєї великої родини.

Коли стоїш серед багатих зірочко-пролісково-рястових килимів у лісі, то здається, що вони безмежні. Проте варто подивитись на той самий ліс на карті, масштабувати, віддалити трохи і вже квітучий килим здається лише маленькою краплиною серед безкрайніх голих полів. Але ця живильна березнева краплина дозволяє протриматись великій кількості живих організмів до багатого квітневого різнотрав'я.

Сон лучний

Шафран сітчастий

Зірочки богемські

Минулорічне...

10.03.2024р. ур. Коникова Яма, с. Іваньки,
західна Черкащина, фото О. Бубела

<https://www.facebook.com/photo?fbid=9512887185437063&set=pcb.2174630359674837>

Підсніжник звичайний, п. білосніжний (*Galanthus nivalis*)

02.03.2025р. с. Дзензелівка, західна
Черкащина. Фото О. Бубела, Л. Ільмінська

Підсніжник білосніжний
(*Galanthus nivalis*). Дзензелівка. Ліс «Довжок»

Сон лучний (*Pulsatilla pratensis*)
у Тальнівських степах.

Лісова лілія.
18.06.2023. с. Кищенці. Черкащина.

Скополія карніолійська
28.04.2020 Черкаська обл.,
Маньківський район.

Ковила волосиста
12.03.2020. Черкаська область, Маньківський р-н.

Горицвіт весняний (*Adonis vernalis*)

Так, якщо мова йде про степові ландшафти, де зростають притаманні тільки для степів рідкісні рослини. Докорінна зміна ландшафту та рослинності призводить до знищення рідкісних видів й цілої екосистеми. Тому науковці та громадськість докладають зусиль для заповідання степових ділянок. Це особливо важливо, оскільки степові ділянки — це найбільш постраждалий вид екосистеми. В Україні їх лишилось всього декілька відсотків, у місцях, що не придатні для ведення сільського господарства — у балках та ярах.

Однією з таких запроєктованих для заповідання ділянок є ландшафтний заказник місцевого значення “Олександрівська балка” на Миколаївщині. У 2022 році Філія “Баштанське лісове господарство” ДП “Ліси України” погодила створення на цій ділянці заказника площею 269 га.

Fritillaria meleagris L.
(Рябчик шаховий).
Фото – О. Шиндер

Ботанічний заказник «Дзендзіри» площею 18,6 га між с. Шостакове та смт Катеринопіль Звенигородського району. Територія знаходиться в заплаві р. Гнилий Тікич, на якій поширені угруповання, що охороняються на міжнародному рівні, а також популяція рябчика шахового – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України.

Рішенням Черкаської обласної ради від 2 грудня 2022 року створено сім нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Ботанічний заказник «Дзендзіри» площею 18,6 га між с. Шостакове та смт Катеринопіль Звенигородського району. Територія знаходиться в заплаві р. Гнилий Тікич, на якій поширені угруповання, що охороняються на міжнародному рівні, а також популяція рябчика шахового – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України.

* Ботанічна пам'ятка природи «Степові ділянки» площею 3,6 га в адмінмежах смт Стеблів Звенигородського району. Під охороною перебуватиме територія степу, на якій зростає популяція ковили волосистої – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України. Територія також має історичну та патріотичну цінність.

* Ботанічна пам'ятка природи «Степові схили» площею 3,8 га в адмінмежах смт Стеблів Звенигородського району. Під охороною перебуватиме територія степу на лівому березі р. Рось, на якій зростає популяція ковили волосистої – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України. Територія також має історичну та патріотичну цінність.

* Ботанічна пам'ятка природи «Шафран сітчастий» площею 0,2 га в адмінмежах с. Карашина Селищенської територіальної громади Звенигородського району. Місце зростання шафрану сітчастого – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України. Територія має природоохоронне та естетичне значення.

* Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Сквер Надія» площею 1,2 га в с. Подільське Новодмитрівської сільської ради Золотоніського району, що має природоохоронне та естетичне значення і підлягає особливій охороні.

* Ботанічна пам'ятка природи «Балка біля села Великі Канівці» площею 2,0 га в адмінмежах с. Великі Канівці Чорнобаївської територіальної громади Золотоніського району. Тут поширені види рослин, які занесені до Червоної книги України, серед яких сон розкритий, горицвіт весняний, ковила волосиста та шафран сітчастий.

* Ботанічна пам'ятка природи «Степова балка» площею 4,4 га в адмінмежах с. Антипівка Під охороною перебуватиме територія степу, на якій зростає популяція ковили волосистої – рідкісного виду рослин, занесеного до Червоної книги України

<https://procherk.info/news/7-cherkassy/107797-na-cherkaschini-stvoreno-sim-novih-zapovidnih-teritorij>

**Підсніжник складчастий
(*Galanthus plicatus* M.Bieb.)**

**Національний парк
«Холодний Яр»
с. Мельники,
Чигиринський р-н,
Черкащина**

Раст Маршала (*Corydalis cava* subsp. *marshalliana* (Willd.) Hayek)

Проліска сибірська (*Scilla sibirica* Andrews)

24-25 березня 2023 року прийняла участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні підходи до вивчення біорізноманіття в об'єктах природно-заповідного фонду» на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та Національному природному парку «Холодний Яр».

Цибуля ведмежа (*Allium ursinum* L.)

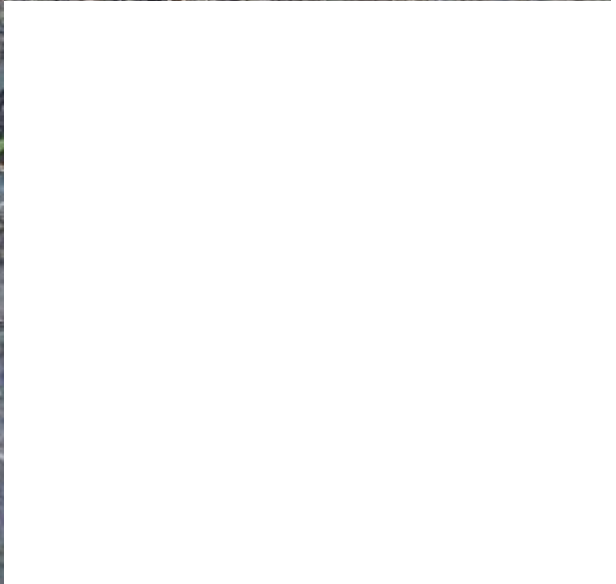

<https://zmi.cz.ua/sotsium/podivitisya-na-pdsnjniki-prijdja-ponad-dv-tisyach-turistiv-schodnya-chomu-holodniy-yarna-cherkaschin-ma-stati-natsionalnim-parkom-foto.html>

Шафран сітчастий (*Crocus reticulatus* Steven ex Adams)

Please confirm that mamchur-tv@ukr.net is the best way to contact you. [Click here to resend a confirmation email.](#)

Шафран Сітчастий (*Crocus reticulatus*)

Потребук визначення

Редагувати

tetianamamchur
15 спостережень

Дата: 9 бер 2025 - 13:20 EET | Надіслано: 11 бер 2025 - 09:06 EET

Карта

Уманський район, Черкаська облас... Показати

Детальніше

Стать першим, хто уподобає це спостереження!

Ковила волосиста, або тирса (*Stipa capillata*)

с. Коржовий Кут, Уманщина, Черкаська обл.,
09.03.2025

Занесена до Червоної книги України.

Формація ковили волосистої занесена до *Зеленої книги України - документ, що на відміну від Червоної книги України, звертає увагу на охорону не окремих видів, а цілісних угруповань.*

Декоративна та кормова культура.

Please confirm that mamchur-tv@ukr.net is the best way to contact you. Click here to resend a confirmation email.

Ковила Волосиста (*Stipa capillata*) Потребує визначення

[Редагувати](#)

tetianamamchur
17 спостережень

Дата: 9 бер 2025 · 14:23 EET   Надіслано: 11 бер 2025 · 09:10 EET

Карта

Уманський район, Черкаська облас... [Показати](#)

[Докладніше](#)

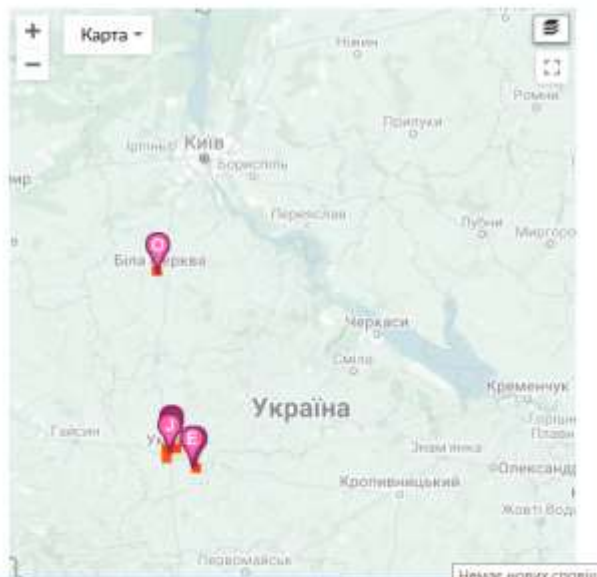
☆ Стань першим, хто уподобав це спостереження!

Редагувати спостереження

Головна Профіль Спостереження Редагувати спостереження Календар Визначення Списки Журнал Улюбдані Проекти

Додати спостереження Пакетне редагування Знайти

Фото / Звукозапис	Назва виду / таксону	Дата спостереження	Місце	Дати додавання	
	Ковила Волосиста (<i>Stipa capillata</i>)	Березень 9, 2025 14:27 EET	Уманський район, Черкаська область, Україна (Google, OSM)	11 березня 2025 07:10 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути »
	Ковила Волосиста (<i>Stipa capillata</i>)	Березень 9, 2025 14:23 EET	Уманський район, Черкаська область, Україна (Google, OSM)	11 березня 2025 07:10 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути »
	Шафран Січчастий (<i>Strocium reticulatum</i>)	Березень 9, 2025 13:20 EET	Уманський район, Черкаська область, Україна (Google, OSM)	11 березня 2025 07:06 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути »
	Шафран Січчастий (<i>Strocium reticulatum</i>)	Березень 9, 2025 13:20 EET	Уманський район, Черкаська область, Україна (Google, OSM)	11 березня 2025 07:06 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути »
	Шафран Січчастий (<i>Strocium reticulatum</i>)	Березень 9, 2025 13:20 EET	Уманський район, Черкаська область, Україна (Google, OSM)	11 березня 2025 07:06 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути »

inaturalist.org/observations/tetianamamchur

Публікації | Фото DASZKIEWICZ... | Центральный госу... | Аттестаты - Истори... | Ботаничний Блог, Я... | Общия ботаника. С... | Мои конференции... | Изменить пароль | Усі закладки

	Гімноспорангій Козачий (<i>Gymnosporangium sabinae</i>)	Жовтень 21, 2024 08:31 EEST	48.7775..., 30.2343... (Google, OSM)	22 жовтня 2024 12:48 UTC	2 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Daktulosphaera vitifoliae	Жовтень 21, 2024 08:26 EEST	48.7775..., 30.2347... (Google, OSM)	22 жовтня 2024 12:44 UTC	2 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Вогнивка Самшитова (<i>Cydalima perspectalis</i>)	Жовтень 18, 2024 09:41 EEST	48.7674..., 30.2344... (Google, OSM)	22 жовтня 2024 12:39 UTC	4 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Euphorbia maculata	Жовтень 11, 2024 10:35 EEST	48.7397..., 30.2155... (Google, OSM)	12 жовтня 2024 07:40 UTC	3 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Euphorbia maculata	Жовтень 11, 2024 10:35 EEST	48.7493..., 30.2214... (Google, OSM)	12 жовтня 2024 07:40 UTC	2 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Вогнивка Самшитова (<i>Cydalima perspectalis</i>)	Вересень 25, 2024 17:38 EEST	48.7822..., 30.2341... (Google, OSM)	28 вересня 2024 14:41 UTC	3 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути »
	Відхисник Біберштейна (<i>Carlina biebersteinii</i>)	Вересень 2, 2024 19:05 EEST	48.7831..., 30.2306... (Google, OSM)	02 вересня 2024 16:14 UTC	1 ID Потребую визначення Редагувати Переглянути »

9:12
11.03.2025

inaturalist.org/observations/tetianamamchur

	Відкрити Біберштейна (<i>Cardina biebersteinii</i>)	Вересень 2, 2024 19:05 EEST	48.7831..., 30.2306... (Google, OSM)	02 вересня 2024 16:14 UTC	1 ID Потребує визначення Редагувати Переглянути >
	Вогнівка Самшитова (<i>Cydalima perspectalis</i>)	Листопад 31, 2024 17:56 EEST	49.7911..., 30.1117... (Google, OSM)	01 січня 2024 12:13 UTC	1 3 Визначення Редагувати Переглянути >
	Вогнівка Самшитова (<i>Cydalima perspectalis</i>)	Листопад 31, 2024 17:56 EEST	49.7917..., 30.1113... (Google, OSM)	01 січня 2024 12:13 UTC	4 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути >
	Clematis heracleifolia	Листопад 2, 2024 13:56 EEST	48.7493..., 30.2214... (Google, OSM)	07 липня 2024 10:58 UTC	2 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути >
	Corythucha arcuata	Травень 16, 2024 10:43 EEST	48.7681..., 30.2353... (Google, OSM)	16 травня 2024 07:47 UTC	3 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути >
	Corythucha arcuata	Травень 16, 2024 10:39 EEST	48.7681..., 30.2353... (Google, OSM)	16 травня 2024 07:42 UTC	2 Визначення Дослідницький Рівень Редагувати Переглянути >

На сторінку 30

Автори | Відео | Сторінка | Адам | Застосунки | CV

9:12 11.03.2025

Galanthus nivalis

Лідсніжник звичайний

Міністерство екології та природних ресурсів України
Команда Підтримки Реформи

НЕ ЗРИВАЙ
ПРОДАВАЙ
КУПУЙ
ДАРУЙ

Acemum pulchrum L.

Сон розкритий

Міністерство екології та природних ресурсів України
Команда Підтримки Реформи

НЕ ЗРИВАЙ
ПРОДАВАЙ
КУПУЙ
ДАРУЙ

Scilla bifolia

Троліска дволіста

Міністерство екології та природних ресурсів України
Команда Підтримки Реформи

НЕ ЗРИВАЙ
ПРОДАВАЙ
КУПУЙ
ДАРУЙ

Crocus

*Шафран
Тейфраїв*

Міністерство екології та природних ресурсів України
Команда Підтримки Реформи

НЕ ЗРИВАЙ
ПРОДАВАЙ
КУПУЙ
ДАРУЙ

Ботанічний розсадник Уманського національного університету садівництва

Фото М. Парубок

Adonis vernalis (Горицвіт весняний)

Crocus flavus (Шафран жовтий)

Glaucium flavum (Мачок жовтий)

Adonis wolgensis (Горицвіт волзький)

Galanthus elwesii (Підсніжник Ельвеза)

Iris halophila (Півники солелюбні)

Hepatica nobilis (Печіночниця благородна)

Iris pumila (Півники маленькі, п. карликові)

Muscari comosum

(Кукурудзка чубата, гадюча цибулька чубата або леопольдія чубкувата)

Rhaena tenuifolia (Півонія вузьколиста)

Scilla siberica (Проліска сибірська)

Pulsatilla pratensis (Сон чорніючий)

Pulsatilla grandis (Сон великий)

Galanthus nivalis (Підсніжник звичайний, п. білосніжний). Фото Т. Мамчур, 11.03.2023

**БЕРЕЖІМО
ПЕРВОЦВІТИ
РАЗОМ!**

ForestCom
for better nature and life

Дякую за увагу!